

მალვინა შანიძე

აკაკი წერეთლის სახელმწიფო უნივერსიტეტი
ქუთაისი, საქართველო
malvinashanidze@mail.ru
<https://doi.org/10.52340/lac.2024.09.57>

დიალოგის, მიმართვის ფორმისა და ინტერვიუს ჩაწერის სტრატეგიები დაწყებითი საფეხურის ქართული ენისა და ლიტერატურის გაკვეთილებზე

საკვანძო სიტყვები: დიალოგი, მიმართვა, ინტერვიუ, ესგ-ის სტანდარტი, ტექსტი, საკლასო და საშინაო დავალებები, მინი-სპეკტაკლი.

ენობრივი საკითხების სწავლება დაწყებითი საფეხურის ქართული ენისა და ლიტერატურის გაკვეთილებზე, ძირითადად, პრაქტიკული აქტივობებით მიმდინარეობს.

შრომის წერისას, ქართული ენისა და ლიტერატურის 2018-2024 წლების ესგ-ის სტანდარტის მოთხოვნებით, „მოსწავლემ უნდა შეძლოს: ენობრივ-გრამატიკული საშუალებებისა და ლექსიკის ცოდნის ფუნქციურად გამოყენება კონკრეტული ამოცანების გადასაჭრელად (მაგ., წაკითხულის გაგება-გააზრებისას, ახალი ტექსტის შედგენისას).“ ყურადღება გამახვილდა სამიზნე ცნებასა (პრაქტიკული გრამატიკა) და ქვეცნებაზე (გრამატიკის საკითხები), სხვადასხვა შინაარსის/მოდალობის მქონე წინადადებებსა (თხრობითი, კითხვითი, ძახილის, ბრძანებითი, კითხვა-ძახილის) და შესაბამის პუნქტუაციის ნიშნებზე.

ესგ-ის სტანდარტში მოცემული მოთხოვნების გათვალისწინებით და პრაქტიკულ გამოცდილებაზე დაყრდნობით შევეცდები საფეხურებრივად, მარტივიდან რთული-საკენ გადასვლის პრინციპით, წარმოვადგინო საკმაოდ საინტერესო საკითხი - დიალოგის, მიმართვის ფორმისა და ინტერვიუს წერილობითი სტრატეგიების მართებულად გამოყენება.

ქართული ენისა და ლიტერატურის II-IV კლასების სახელმძღვანელოებში უამრავი ტექსტია შეტანილი, რომელშიც დიალოგებისა და მიმართვის ფორმები გამოყენებული. მაგ., ივანე კრილოვის „მგელი და კრავი“ და „ჭრიჭინა და ჭიანჭველა“, ასტრიდ ლინდგრენის „პეპის პირველი წერილი“, ქეთევან ჭილაშვილის „მასპინძელი დათვი“, რევაზ ინანიშვილის „ჩიტუნისა ლოცვა“, ნუგზარ შატაიძის „ტყეში“, ეზოპის „მელა და ყვავი“ და „დაფლული განძი“, ლეილა ბეროშვილის „ფეფოს ახალწლისა“, იაკობ გოგებაშვილის „სხეულის ნაწილების ჩხუბი“, იონა მეუნერგას „ინტერვიუ აკაკი წერეთელთან“, ხალხური „ერთი მანეთის შოვნა“ და ა. შ.

პირველ რიგში, პედაგოგი მოსწავლეებს ტექსტს გააცნობს - წაკითხავს, წაკითხებს და გააზრებინებს. მხოლოდ ამ აქტივობების შესრულების შემდეგ იჩენს თავს ახალი ამოცანა, რომელიც პუნქტებად ასე ჩამოყალიბდა:

1. ყურადღებას გაამახვილებინებს **დიალოგის ფორმაზე**. ტექსტზე დაკვირვების საფუძველზე მოსწავლეები დარწმუნდებიან, რომ, ყოველ ჯერზე, დიალოგის წერილობით გადმოცემისას, აუცილებელია, ტექსტი დაიწეროს ახალ ხაზზე და ტირეს გამოყენებით.

„- ჯერ ერთი წლისაც არა ვარ,
შარშანწინ როგორ მნახეო?
- მაშ, ძმა ყოფილა ის შენი,
მიტომ მიგიგავს სახეო!“

„ჭინჭველამ ჰკითხა: „- ზაფხული
როგორღა გაატარეო?“
- ვილხენდი, გამოვავრუე
ჭრიჭინით არემარეო.“

„- წი-წი-წი! - ფრენით შემომიარა ირგვლივ ჩიტუნია, - კაცო, შენი ჭირიმეო, ეგ კვერცხები არ დამიმტვრიოო.

მე გავუღიმე და ვუთხარი:

- ნუ გეშინია, ჩიტუნია, მე კეთილი კაცი ვარ, კვერცხებს რად დაგიმტვრევ“ . . .

2. მომდევნო ეტაპი **მიმართვის ფორმაა**, რომელიც განუყოფელი ნაწილია დიალოგის ფორმისა. ტექსტის კითხვისას მოსწავლეებს დავაკვირვებთ და გავაზრებინებთ, რომ მიმართვა შეიძლება შეგვხვდეს ტექსტის დასაწყისში, შუაში ან ბოლოში.

ა. თუ მიმართვის ფორმა **წინადადების დასაწყისშია**, მიმართვის შემდეგ დაიწერება მძიმე ან ძახილის ნიშანი. ძახილის ნიშანი იმ შემთხვევაში, თუკი მიმართვა გარკვეული ემოციის მატარებელია. მაგ.:

„- **ცაო, ლამაზო მზეო!** შენ გაუზარდე კეთილ კაცს თავისი პატარები.“

„ - **ჩემო ნათლია!** ნუ მომკლავ გაზაფხულამდე და გამომკვებე, მაღლია.“

ბ. თუ მიმართვის ფორმა **წინადადების შუაშია** მოქცეული, მაშინ მას ორივე მხრიდან დაეწერება პუნქტუაციის ნიშნები. კერძოდ, მიმართვის წინ მძიმე, ხოლო მიმართვის შემდეგ მძიმე, კითხვის ან ძახილის ნიშნები. ბუნებრივია, ეს დამოკიდებული იქნება ტექსტის მოდალობაზე. მაგ.:

„- რა ბრძანებაა, **ბატონო**,
რას მერჩი მე საწყალსაო?“

„- ნუ გეშინია, **ჩიტუნია**, მე კეთილი კაცი ვარ, კვერცხებს რად დაგიმტვრევ.“

„შემოუძახა, - **შე ბრიყვო!**
აქ როგორა სვამ წყალსაო.“

„- ვკვდები, **ნაცარავ**, ვკვდები!“

„გმაღლობ, **კეთილო კაცო**, კვერცხები რომ არ დამიმტვრიეო.“

„- არ გრცხვენია, **კაცო**, რა გატირებს?!“

„- ვა, **ყვანჩალა**, აქა ხარ?“

გ. არსებობს მიმართვის ფორმის კიდევ ერთი მდებარეობა. იგი შეიძლება **წინადადების ბოლოში** შეგვხვდეს. მიმართვის წინ, ამ შემთხვევაში, დაიწერება მძიმე, შემდეგ კი - წერტილი, ძახილის ან კითხვის ნიშნები, როგორც წინადადება მოითხოვს მოდალობის მიხედვით. მაგ.:

„- რა გაწუხებს, **დათუნი?**“

„- რა გინდა, **ნაცარავ?**“

„- დედოფლის შესაფერისი არც ხმა გაქვს და არც ჭკუა, **ყვავო.**“

3.საკითხის ღრმად გააზრებისა და განმტკიცებისათვის საკმარისი არ არის ტექსტის მხოლოდ წაკითხვა და დიალოგისა და მიმართვის ფორმებზე აღნიშნული წესების გათავისება. ყველაზე ოპტიმალურ სტრატეგიად **მთელი კლასის ჩართვა გვესახება წერითი დავალების** შესრულების პროცესში - **მოსწავლეთა დაწყვილების** საფუძველზე. დიალოგის ფორმის წარმოება ხომ ორ მხარეს შორის კითხვა-პასუხის მეთოდით მუშაობაა. მაგ.:

- დილა მშვიდობისა, **ქეთევან.**
- დილა მშვიდობისა, **დათო.**
- მათემატიკის ტურში ღებულობ მონაწილეობას, **ქეთევან?**
- რა თქმა უნდა.
- წარმატებას გისურვებ!
- გმადლობ, **დათო.**

ეს და უამრავი ამგვარი დიალოგი, მიმართვის ფორმის თანდართვით, იმდენი დაიწერება კლასში, რამდენი წყვილიცაა. შემდეგ:

ა) შესრულებული ბარათები, პირველ რიგში, წყვილებს შორის წაკითხება, დაიხვეწება და გასწორდება;

ბ) დასრულებულ ვერსიას ერთ-ერთი მეწყვილე წარადგენს კლასის წინაშე;

გ) საჭიროების შემთხვევაში, პრეზენტატორები უპასუხებენ მასწავლებლისა და მოსწავლეთა შეკითხვებს.

4. კიდევ ერთი გზა საკითხის განმტკიცებისათვის, ანალოგიური ტიპის დიალოგის **საშინაო დავალებად** მიცემაა. მათ ოჯახის წევრებიდან უნდა შეარჩიონ რომელიმე მათგანი (და, ძმა, დედა, მამა, ბებია, ბაბუა), დაუსვან კითხვები, მიიღონ პასუხები და აღნიშნული დიალოგი ჩაიწერონ.

მნიშვნელოვანია, რომ კლასის თითოეულმა წევრმა პრეზენტაციის სახით წარმოადგინოს მის მიერ შესრულებული დავალება.

სავარაუდო ნიმუში:

- დილა მშვიდობისა, **დედა**, როგორ გეძინა?
- დილა მშვიდობისა, **საყვარელო**, გმადლობ, კარგად.
- **დედა**, იქნებ ორიოდ სიტყვით მომიყვე შენს სამსახურზე.
- **მარიამ**, როგორც იცი, მე საოპერო თეატრის მომღერალი ვარ.
- შენ მიერ შესრულებული როლებიდან რომელი მოგწონს ყველაზე მეტად?
- ეთერის პარტია - ზაქარია ფალიაშვილის ოპერიდან „აბესალომ და ეთერი“.

პრეზენტაციის შემდეგ თითოეული მოსწავლე იმსჯელებს შესრულებული დავალების შესახებ. თუ:

- რა სტრატეგიები გამოიყენა ტექსტის/დიალოგის შესაქმნელად;
- რამდენად დაეხმარა დავალების შესრულებაში ნასწავლი მახასიათებლების შესახებ მიღებული ცოდნა (დიალოგი, მიმართვის ფორმა და ჩაწერისას მათი მდებარეობა, პუნქტუაციის ნიშნების სწორად მოხმარების უნარი და ა. შ.) და გამოცდილება.

5. ტექსტზე მუშაობისას **როლური კითხვა**, ხოლო ტექსტის დამუშავების შემდეგ **მინი-სპექტაკლების წარმოდგენა**, საკითხის ღრმად შემეცნებისთვის მნიშვნელოვანი აქტივობა იქნება. მინი-სპექტაკლების წარმოდგენის პროცესში მოსწავლეებს ჩამოუყალიბდებათ:

- სწორი, გამართული, გამომსახველი მეტყველების ჩვევა;
- ნაწარმოების გმირების მხატვრულად, სახასიათოდ წარმოდგენის უნარი;
- ხმის ტემბრი - იმის მიხედვით, თუ ვის ან რას განახასიერებენ;
- გარკვეული პრაქტიკული გამოცდილება - დიალოგისა და მიმართვის ფორმების მართებულად გამოყენების თვალსაზრისით.

6. აქტივობების ჯაჭვის ბოლო, ლოგიკური რგოლი **ინტერვიუს** აღება და ჩაწერაა. ნიმუშად, ტელევიზიით თუ სოციალურ ქსელებში გასული ინტერვიუების გარდა, მე-4 კლასის ქართული ენისა და ლიტერატურის სახელმძღვანელოში შეტანილი იონა მიუნერგიას „ინტერვიუ აკაკი წერეთელთან“ შეიძლება გამოიყენოს პედაგოგმა. ტექსტის შესწავლის შემდეგ გაანალიზდება ინტერვიუს აღების წესი და მოსწავლეები მოემზადებიან ახალი დავალების შესასრულებლად. კერძოდ:

აქტივობა: „ინტერვიუ ცნობილ ადამიანთან“ (სკოლის, მუზეუმის დირექტორებთან, სამხატვრო გალერეის ხელმძღვანელთან, რეჟისორთან, ჩემპიონთან, ექიმთან . . .).

რესურსები: ვიდეოკამერა, მობილური ტელეფონი, ავტოკალამი, ბლოკნოტი.

აქტივობის აღწერა: პედაგოგის დახმარებით მოსწავლეები წინასწარ ამზადებენ შეკითხვებს ინტერვიუს ადრესატის გათვალისწინებით. მნიშვნელოვანია, ინტერვიუს ჰქონდეს კონკრეტული მიზანი. მაგალითად,

ა) მოსწავლეებმა შეისწავლეს იონა მიუნერგიას ტექსტი „ინტერვიუ აკაკი წერეთელთან.“ ამიტომ, ინტერვიუს მისაღებად სკოლაში შეიძლება მოიწვიონ პოეტი ან საბავშვო მწერალი და მოამზადონ შესაფერისი კითხვები.

ბ) ან, თუ მოსწავლეებმა შეისწავლეს ტექსტი ქართული საგანძურის შესახებ, ამ შემთხვევაში ისინი მოიწვევენ ეთნოგრაფიული მუზეუმის დირექტორს, მეცნიერს ან არქეოლოგს და ამზადებენ მისთვის შესაბამის შეკითხვებს.

ინტერვიუ, პირველ ეტაპზე, შეიძლება საკლასო ოთახში ჩატარდეს. მომდევნო ნაბიჯი - გასვლითი აქტივობა იქნება.

ინტერვიუმდე უნდა შეირჩეს დრო და ადგილი და წინა დღით გადამოწმდეს, არის თუ არა ინტერვიუერი თანახმა. აუცილებელია ინფორმაციის მოძიება სასაუბრო თემაზე და თემასთან დაკავშირებული ლექსიკის შესწავლა.

ინტერვიუს დროს მოსწავლეებს მოუწევთ თავაზიანობის გამომხატველი ენობრივი ფორმულირების განმეორება და შერჩევა (თუ შეიძლება, გვითხარით, თქვენ როგორ ფიქრობთ . . .). მნიშვნელოვანია, მოსწავლეებს ავუხსნათ, რომ ისინი განსხვავებულად უნდა ესაუბრონ თანატოლებსა და უფროსებს; ინტერვიუერს უნდა უყურონ თვალეში, უმეტესად ასაუბრონ ის. ამიტომ, შეკითხვები უნდა იყოს მოკლე და მკაფიო!

სასურველია, თუ გაკეთდება ინტერვიუს აუდიო ან ვიდეოჩანაწერი, რათა მოსწავლეებმა ადვილად შეძლონ მისი გამოყენება ტექსტის ფურცელზე გადასატანად და შეფასება.

შეფასება: შეფასება შეიძლება წარიმართოს ქვემოთ მოცემული ცხრილის საშუალებით:

შედეგი	შეფასება
კარგადაა გარკვეული გასაუბრების/ინტერვიუს თემაში	
ფლობს სასაუბრო თემის ლექსიკას	
ითვალისწინებს ინტერვიუერის რეაქციებს	
საჭიროების შემთხვევაში, სვამს დამატებით კითხვებს	
არის თავაზიანი, ამჟღავნებს ინტერესს	

ინტერვიუს აღების შემდეგ მოსწავლეებმა უნდა მოუსმინონ ჩანაწერს და მასალა აუცილებლად წარმოადგინონ წერილობითი სახით - უკვე შესწავლილი დიალოგისა და მიმართვის ფორმების, პუნქტუაციის ნიშნების გათვალისწინებით.

მეთოდური მითითება: პირველ ეტაპზე სასურველია ინტერვიუერისთვის შეკითხვები მომზადდეს მცირე ჯგუფებში, მოსწავლეებისთვის სახალისოა აგრეთვე ე. წ. წარმოსახვითი ინტერვიუები პერსონაჟებთან, ავტორებთან, რაც გასათვალისწინებელია.

დასკვნა. ესგ-ის სტანდარტში მოცემული მოთხოვნების გათვალისწინებით და პრაქტიკული გამოცდილების საფუძველზე შრომაში საფეხურებრივად, მარტივიდან რთულისაკენ პრინციპით, წარმოდგენილია საკმაოდ საინტერესო საკითხი - დიალოგის, მიმართვის ფორმისა და ინტერვიუს ჩაწერის სტრატეგიების შესახებ, რის საშუალებასაც იძლეოდა დიალოგის შემცველი უამრავი მხატვრული ტექსტი. ამ მიზნით:

ა) პირველ რიგში, ყურადღება გამახვილდა დიალოგის ფორმაზე;

ბ) ივარჯიშეს მიმართვის ფორმის სამივე მდებარეობაზე - პუნქტუაციის ნიშნების გათვალისწინებით;

გ) თეორიულად შესწავლილი საკითხის პრაქტიკაში დანერგვის მიზნით და მოსწავლეთა დაწყვილების საფუძველზე, მთელი კლასი ჩაერთო დიალოგის წერით აქტივობაში;

დ) საშინაო დავალების შესრულებამ, ოჯახის წევრებთან დიალოგის გამართვის საფუძველზე, გაუმყარათ ცოდნა დიალოგის ჩანაწერისა და მიმართვის ფორმების მართებულად გამოყენებაზე;

ე) მინი-სპეკტაკლების წარმოდგენამ საკითხის ღრმად შემეცნებას შეუწყო ხელი;

ვ) ყველა აქტივობათა ჯაჭვის ბოლო, ლოგიკური რგოლი, ინტერვიუსთვის კითხვების მომზადება, აღება და ჩაწერა გახდა.

როგორც ვხედავთ, საკითხის გააზრებულად შესწავლა დამოკიდებულია მასწავლებლის ძალისხმევაზე - ტექსტის სიღრმისეულად დამუშავების შემდეგ შეემჩნია და შეერჩია ყველა ის ენობრივი საკითხი, რომელიც განსაკუთრებულ შესწავლას საჭიროებდა. დაეკავშირებინა წინარე ცოდნა ახლისათვის, ტექსტებიდან ამოეკრიბა და თავადვე შეედგინა შესაბამისი სავარჯიშოები და მოსწავლეებისთვის მიწოდებული ინფორმაცია ჯერ ცოდნად გადაექცია, შემდეგ ამ ცოდნისთვის პრაქტიკული და გამოყენებითი ღირებულება მიენიჭებინა.

ლიტერატურა:

1. 2018 – 2024 წ.წ., მესამე თაობის ეროვნული სასწავლო გეგმა
2. მალვინა შანიძე, პრაქტიკული სავარჯიშოები მოსწავლეთა ლექსიკური მარაგის გამდიდრებისა და გამომეტყველებითი კითხვის ჩამოყალიბებისათვის დაწყებით კლასებში (მეთოდური რეკომენდაციებით), აკ. წერეთლის სახელმწიფო უნივერსიტეტის გამომცემლობა, ქუთაისი, 2008 წ.
3. მალვინა შანიძე, წიგნიერების საფუძვლები (კითხვის, წაკითხულის გააზრებისა და წერითი აზროვნების სტრატეგიები დაწყებით საფეხურზე), აკ. წერეთლის სახელმწიფო უნივერსიტეტის გამომცემლობა, ქუთაისი, 2021 წ.
4. ვახტანგ როდონაია, ლ. ვაშაკიძე, მ. მირიანაშვილი, ა. არაბული, მე-2-4 კლასების ქართული ენისა და ლიტერატურის სახელმძღვანელოები, თბ., 2022 წ.

Malvina Shanidze

Akaki Tsereteli State university

malvinashanidze@mail.ru

<https://doi.org/10.52340/lac.2024.09.57>

Dialogue, application form and interview recording strategies in elementary level

Georgian language and literature classes

Abstract

Taking into account the requirements given in the ESG standard and based on practical experience, a rather interesting issue is presented in the work step by step, from simple to complex principle - about dialogue, application form and interview writing/recording strategies, which allowed for a lot of artistic texts containing dialogue. here:

- a) first of all, attention was focused on the form of dialogue;
- b) practice on all three locations of the application form - taking into account the punctuation marks;
- c) in order to implement the theoretically studied issue in practice and based on the pairing of students, the whole class was involved in the dialogue writing activity;

- d) completing homework, based on holding a dialogue with family members, strengthened knowledge on the correct transmission of the dialogue record and application forms;
- e) presentation of mini-performances contributed to a deeper understanding of the issue;
- f) The last, logical link in the chain of all activities was the preparation, taking and recording of questions for the interview.

As we can see, the thoughtful study of the issue depends on the teacher's efforts - after in-depth processing of the text, he noticed and selected all the linguistic issues that required special study. To connect the previous knowledge to the new one, collect it from the text and compile the appropriate exercises himself, and first turn the information provided to the students into knowledge, then assign the value of practical activities to this knowledge.

Key words: dialogue, address, interview, ESG standard, text, class and homework, mini-play.